

Omaishoidon tuen toimintaohjeiden päivitys 1.6.2025 alkaen

Elämäkaarilautakunta 23.04.2025
2572/00.01.02.01/2025

Valmistelijat

Vammaispalveluiden erityisasiantuntija Leena Toivonen, puh. 050 369 7627, leena.toivonen@omahame.fi
Ikäihmisten asiakasohjauksen lähijohtaja Peija Heikkinen, puh. 050 532 5011, peija-petriina.heikkinen@omahame.fi

Selostus

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen omaishoidon tuen toimintaohje on hyväksytty aluevaltuuston kokouksessa 6.5.2024 § 184. Syksyn 2024 aikana on noussut esille omaishoidon tuen toimintaohjeen päivitystarpeita. Muutoksia ehdotetaan alueen omaishoidon tuen parissa työskenteleviltä ammattilaisilta saatujen pa-lautteiden perusteella. Muutosehdotusta on valmisteltu omaishoidon työryhmässä, johon kuuluvat valmistelijoiden lisäksi edustajat ikäihmisten palveluohjauksesta ja vammaissosiaalityöstä.

Toimintaohjeen muutokset ovat lähinnä tekstiä tarkentavia lisäyksiä ja toistavan sekä virheellisen tekstin poistoja. Muutoksilla ei ole vaikutusta omaishoidon tuen myöntämisen perusteisiin. Muutoksista ei myöskään aiheudu merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikaisen hoidon järjestämisen tapoihin kohdistuva muutos on lisätty kappaleeseen 6.1, johon on tehty tarkennus alle 65-vuotiaiden sijaisomaishoitajaksi hyväksyttävää henkilöä koskien:

"Sijaisomaishoitajana ei voi kuitenkaan toimia lapsen tai nuoren huoltaja tai työikäisen henkilön samassa taloudessa asuva vanhempi."

Perusteena tälle tarkennukselle on, että lapsen huoltaja tai samassa taloudessa asuva vanhempi lähtökohtaisesti joka tapauksessa osallistuu läheisensä hoitoon ja huolenpitoon varsinaisen omaishoitajan ohella, eikä siitä ole perusteltua maksaa erillistä korvausta. Jotta omaishoitajan vapaan tarkoitus tosiasiallisesti toteutuu, on perusteltua, että sijaisomaishoitaja on joku muu, kuin hoidettavan huoltaja tai samassa taloudessa asuva vanhempi, joka asemassaan joka tapauksessa osallistuu hoidettavan päivittäiseen huolenpitoon, ja tulee lähtökohtaisesti kodin ulkopuolelta.

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikaisen hoidon järjestämisen tapoihin kohdistuva toinen muutos on lisätty kappaleeseen 6.5, johon on tehty kuvaus siitä, miten vapaan aikainen hoito alle 65-vuotiaiden osalta voidaan järjestää kotiin annettavalla palvelulla:

"Alle 65-vuotiaan hoidettavan omaishoidon vapaapäivien aikainen hoito voidaan järjestää kotiin annettavana palveluna joko palvelusetelillä tai ostopalveluna. Tällä tavoin toteutettuna palvelua voidaan myöntää lähtökohtaisesti enimmillään 3 x 8 tuntia (yhteensä 24 h) kuukaudessa. Palvelun voi jaksottaa halutessaan useampaan osaan pienempiin tuntimääriin. Lähtökohtaisesti palvelua ei voi käyttää yöaikaan, ellei siihen ole perusteltua syytä ja erillistä mainintaa viranhaltijan päätöksessä. Yksilöllisen harkinnan perusteella palvelumäärää voidaan tarvittaessa muuttaa, mikäli mikään muu järjestämisen tapa ei vastaa asiakkaan tarpeita."

Kotiin annettavan palvelun palvelutunteja ei voi siirtää toiselle kuukaudelle, vaan ne tulee käyttää kuukausikohtaisesti. Mikäli omaishoitajalla on tarve poikkeuksellisesti pitää jossakin kuussa vapaata enemmän kuin 24 tuntia, tulee vapaiden siirtämisestä kuukaudelta toiselle sopia omatyöntekijän kanssa erikseen.

Mikäli vapaiden järjestämistavaksi päätetään kotiin annettava palvelu, järjestetään vapaiden aikainen hoito tällä tavoin, ei eri hoitomuotojen yhdistelmällä.”

Sijaisomaishoito, perhehoito ja hoito lyhytaikaisen huolenpidon yksikössä ovat ensisijaisia omaishoitajan vapaan aikaisen hoidon järjestämisen tapoja. Lasten, nuorten ja työikäisten omaishoitajina toimivien vapaiden pitämiseen on lisätty mahdollisuus kotiin annettavaan palveluun palvelusetelillä tai ostopalveluna yhtenä vaihtoehtona. Omaishoidon vapaiden lisäksi omaishoitoperhettä voidaan asiakkaan tilanteesta ja tarpeesta riippuen tukea myös muilla palveluilla, esimerkiksi lapsiperheiden kotipalvelun, vammaispalvelulain mukaisen lyhytaikaisen huolenpidon tai asumisen tuen palvelun avulla.

Kotiin annettavan palvelun tuntirajaus (max 3 x 8 tuntia kuukaudessa) on oikeuskäytännön mukaan mahdollinen, koska se ei ole hyvinvointialueen ainoa vapaiden aikaisen hoidon järjestämistapa. Se on perusteltu myös siitä syystä, että kotiin annettavan palvelun hinta on huomattavan korkea verrattuna muihin järjestämistapoihin. Esimerkiksi yhden henkilön 24 tunnin vapaavuorokauden kustannus voi olla 750 €, mikä tarkoittaa kuukaudessa 2250 €/henkilö (ei sisällä viikonloppu- eikä pyhäkorvauksia). Täysi-ikäisen henkilön palveluvuorokauden kustannus ympärivuorokautisessa lyhytaikaisessa asumispalvelussa on n. 250 €/vrk ja alle 18-vuotiaan n. 500 €/vrk.

Edellä kuvattujen muutosten lisäksi omaishoidon tuen toimintaohjetta ehdotetaan tarkennettavaksi alkaen seuraavilta osin:

Omaishoidon tuen toimintaohjeen osat 4–7:

Luku 4.1 Perusteet omaishoidon tuen myöntämiselle alle 18-vuotiailla

- Tarkennettu, että jos hoitovastuu on säännöllisesti yli puolet kalenterikuukaudesta muualla kuin omaishoitajan/omaishoitajien vastuulla, ei oikeutta omaishoidon tukeen muodostu.

Luku 4.2 Perusteet omaishoidon tuen myöntämiselle 18–64-vuotiailla

- Tarkennettu, että jos hoitovastuu on säännöllisesti yli puolet kalenterikuukaudesta muualla kuin omaishoitajan/omaishoitajien vastuulla, ei oikeutta omaishoidon tukeen muodostu.

Luku 4.3 Perusteet omaishoidon tuen myöntämiselle 65 vuotta täyttäneillä

- Tarkennettu, että jos hoitovastuu on säännöllisesti yli puolet kalenterikuukaudesta muualla kuin omaishoitajan/omaishoitajien vastuulla, ei oikeutta omaishoidon tukeen muodostu.

Luku 5 Omaishoidon tuen palkkioluokat

- Tarkennettu tekstiin vuosiluku, koska toimintaohjeen päivityksiä ei välttämättä toteuteta samassa aikataulussa kuin palkkioiden palkkakertoimella tarkistuksia.
- Tehty palkkiosummiin aluevaltuuston 17.12.2024 § 108 päätöksen mukaiset muutokset.

Luku 5.2 Hoitopalkkion alentaminen

- Poistettu kohta, jossa puhutaan vuorotteluvapaan vaikutuksesta hoitopalkkioon. Vuorotteluvapaa ja siitä maksettava korvaus ovat poistuneet käytöstä.

Luku 6 Omaishoitajan lakisääteiset vapaat ja hoidettavan hoidon järjestäminen

- Tarkennettu sosiaalihuoltolain 27 b pykälän mukaisten vapaiden myöntämistä kuvaavaa tekstiä siten, miten se on sosiaalihuoltolain soveltamisohjeessa (2024) määritelty.
- Tarkennettu, että omaishoitajille määritellään yksi ensisijainen vapaiden järjestämisen tapa. Vapaiden järjestämisen tapaa voidaan sovitusti vaihtaa siten, että vapaiden järjestämisen tapa vaihtuu määräajaksi tai toistaiseksi toiseen palvelumuotoon.
- Poistettu tarkka euromäärä ja korvattu se kuvauksella, miten omavastuumaksu määräytyy.
- Lisätty tekstiin tilanteet, joissa asiakasmaksua ei peritä. Teksti vastaa hyvinvointialueen voimassa olevaa asiakasmaksuohjetta eli sillä ei ole vaikutusta nykyisiin käytänteisiin asian osalta.

Luku 6.1 Sijaisomaishoito

- Tarkennettu tekstiin alle 65-vuotaiden osalta määritelmää sijaisomaishoitajaksi hyväksyttävästä henkilöstä.

Luku 6.2 Perhehoito

- Tarkennettu, että ikäihmisten perhehoitoa lakisääteisten vapaiden järjestämiseksi myönnetään ensisijaisesti perhehoitajan kotona tapahtuvana lyhyt- tai osavuorokautisena perhehoitona. Omaishoidettavan kotona tapahtuvaa perhehoitoa myönnettäessä lakisääteisten vapaiden aikaiseksi hoidoksi, tulisi keston olla vähintään 6 h/kerta, missä tapauksessa esimerkiksi omaishoidon vapaiden omavastuumaksu peritään, kun palvelua on toteutunut neljä kertaa. Muu omaishoidettavan kotona tapahtuva lyhyempikestoinen perhehoito myönnetään omaishoitoa tukevana palveluna ja siitä peritään perhehoidon asiakasmaksu.

Luku 6.3 Lyhytaikaishoito

- Tarkennettu, että kappaleen teksti koskee tilapäishoidon yksikössä tapahtuvaa tilapäishoitoa.
- Poistettu teksti, koska lyhytaikaishoitoa palvelusetelillä tilapäishoidon yksiköissä ei ole enää käytössä.

Luku 6.4 Päivätoiminta

- Tarkennettu, että ikäihmisten palveluissa etäpäivätoiminnalla ei voida korvata omaishoidon vapaavuorokausia vaan siinä kohtaa päivätoiminta on muuta omaishoitoa tukevaa palvelua.

Luku 6.5 Palveluseteli

- Poistettu kaikki teksti ja korvattu kotiin annettavan palvelun kuvauksella koskien alle 65- vuotiaita.

Luku 7.3 Omaishoitajan kuntoutus

- Poistettu tekstistä toistoa ja osin virheellistä tietoa. Lisätty tekstiin omaishoitajille kohdennettua kuntoutusta järjestävät tahot.

Esitys omaishoidon tuen toimintaohjeesta 01.06.2025 alkaen on liitteenä. Em. muutosehdotukset ja lisäykset on merkitty luonnokseen punaisella kursivilla. Poistoehdotukset on merkitty yliviivauksella.

Lisätietojen antaja

Asiakasohjauksen tulosaluejohtaja Annukka Kuismin, puh. 050 550 2263
Vammaispalveluiden tulosaluejohtaja Johanna Pulkkinen, puh. 040 304 7865

Toimialajohtajan/ perhe-, sosiaali- ja vammaispalvelut päättösesitys

Elämäntoimintakunta

1. päättää osaltaan hyväksyä omaishoidon tuen toimintaohjeen päivitykset 1.6.2025 alkaen, ja

2. esittää aluehallitukselle, että se vahvistaa omaishoidon tuen toimintaohjeen päivitykset 1.6.2025 alkaen voimaan tulevaksi.

Päätös

Täytäntöönpano

päättösesitys/aluehallitus

Muutoksenhaku

Ei muutoksenhakuoikeutta